

Uvod

Napustiti Pariz

Najteže je pronaći pravi ritam, govorio je Vlad, ako ne pronađeš otprve sopstveni ritam, piši propalo, uhvatiće te probadanje pod rebrima, preforsiraćeš se, moraš umeti da doziraš, da ne izgoriš pre vremena, moraš okretati uprazno bez opterećivanja, raspoređivati snagu, što se kaže – pišem kako mi on diktira, pokušavam da dočaram sebi tempo njegove fraze, teksturu njegovog glasa, reskost naglaska, s onim tako osobenim tvrdim „r“, rekao mi je to jedne noći u Parizu, dok su nam panduri bili za petama, ponovo ga vidim kako vrti pedale kraj mene, dahće kraj mene, vidim kako na sebi svojstven način drži upravljač, grabi bika za rogove, čvrsto hvata ručice kočnica, povijenih leđa, isturenih prsa, vrata uvučenog u ramena, mogao sam ga prepoznati izdaleka, ponekad smo se slučajno sretali u vreme kad je on živio u jednom skvotu u Pantenu, a ja u bivšem kupleraju kod metro stanice Dunav – sećam se, bio je april, jedna od prvih večeri kad se grad oraspoložio, izlazim cvrcnut iz nekog bara, odvezujem bicikl, opažam tipa s plavom kosom skupljenom u mušku punđu kako njiše ramenima penjući se uz ulicu Menilmontan, kažem u sebi to mora da je on, to je njegov stil, uzjahujem, uspravljam se u uzengijama, napadam uspon vozeći na nogama, on je već daleko, daleko, daleko – vidim kako juri kao da ga svi semafori, neonke, firme, ulične lampe, sve svetlosti prestonice tegle ka namagnetisanom nebu; na leđima, ispod tovara koji dostavlja, leprša mu crna jakna, i dok se strmoglavljuje niz ulice Belvila čuje se kako lupkaju kožni peševi, klop-klop-klop, mala krila gavrana opijenog što prelazi grad tako, balansirajući na žici svoje jedine žudnje – sve je stvar ritma, govorio je Vlad, ne samo daha već i tempa, ne toliko brzine koliko pulsa, nisu dovoljne butine i pluća: važno je srce; briga te za noge, noge će dobro pratiti, ako je kretanje prebrzo ili dužina prenosa prevelika, za to postoji menjač, potez palcem i prebacuješ na drugi lančanik – ali zato se srce raspaljuje, kraj, pada ti klapna, krv ti se penje u grlo, imaš utisak da

ti zabijaju bodež kroz labrnju, osećaš ukus gvožđa na jeziku i možeš da staneš u mestu, da tu i završiš, video sam jednog tipa koji se tako srušio, u Vožu, na MTB-u, napao je malo teži uspon na velikoj šajbni i riknuo – četrdeset godina, troje dece – i tad sam okačio svoj MTB o klin, napor je previše kratak i previše žestok; više volim trke izdržljivosti, izdržljivost i brzinu na suncu i vetru, velike razdaljine u punom zamahu, duž reka, rečica i kanala po Francuskoj i Evropi; dobar bicikl, kao dobra knjiga, treba da ti služi da povratiš dah, govorio je Vlad – a pre svega, moraš tokom vožnje biti usredsređen, moraš naučiti da pratiš svoj puls, osluškuješ otkucaje srca, prepoznaješ sistole i dijastole, moraš znati kad prekoračuješ granice, kad ti preti grč, ali i kad nisi u igri, kad ne možeš ništa da uradiš, kad si isceđen – elem, stalno moraš biti na oprezu, paziti na svaki šum, neprestano motriti, sve se drži o koncu, i najmanji trenutak nepažnje, najmanji pogrešan pokret i gotov si, auto preleti na desnu stranu, pešak ti podleti pod točkove, opasnost te vreba na svakom ćošku, moraš umeti da predviđaš, da doziraš kočenja i trzaje, da težiš glatkoći; u sedlu ti sve mora ići prirodno, tvoja putanja mora biti zacrtana kao tok planinskog potoka, gipka kao tok reke, napor koji ti se prenosi u vene ne smeš osećati ništa više nego što napor oseća voda dok se sliva u ravnicu, mora ti se činiti da te struja nosi kao u snu – pod gumom tvojih točkova, uskom ili širokom, asfalt mora postati tečan, pločnici te moraju podizati – dokle god okrećeš pedale, moraš se osećati lak poput pera, skoro kao da lebdiš, moraš uvek biti spreman da ugrabiš povoljnu priliku, da ponovo pokreneš mašinu, jer čim se previše udobno smestiš na sedištu, čim se spokojno i lagodno posadiš na zadnjicu, rizikuješ da te ćape – ako panduri izlete i krenu da te ganjaju, nikako ih ne puštaj da predahnu, skači s trotoara na trotoar, zabadaj se u najuže uličice, idi kroz najopasnije prolaze, seci krivine, vodi računa da dobro proklizavaš, izbegavaj preširoke avenije, na biciklu nikad nema prave linije, biciklizam je, baš kao i pisanje, samo niz okuka, seti se da menjaš brzinu, improvizuj maršrutu, vijugaj po kolovozu – panduri na bajsu su stari vukovi, ako počneš da krivudaš, oni krivudaju za tobom, to rade sasvim nagoniski, a ne zaboravi da je njima frka, frka im je da ne naprave glupost, frka im je da se ne skrljaju, frka im je od slaloma i pločnikâ, frka im je da neće uspeti, da neće obaviti zadatak do kraja, da će se vratiti u gnezdo praznih ruku: strah ne smeš ni da izbegavaš ni da krotiš, moraš ga pripitomljavati korak po korak; adrenalin je tvoja droga,

bez njega si ništa, ne vrediš ništa – ako pronadeš pravi ritam, govorio je Vlad, postaješ nevidljiv, neuhvatljiv, ništa te ne može zaustaviti, obuzima te nekakav unutrašnji zanos, možeš nastaviti na tom talasu satima i satima, prelaziti desetine kilometara, a da nisi toga ni svestan, drum će se odmotavati sam od sebe pod tvojim gumama, širokim ili uskim, kao bujica slika ili film što se premotava unapred – Pariz će ubrzo postati samo daleka uspomena, osetićeš kako se grad briše iza tebe – zbogom kola, zbogom skuteri, prljavi trotoari, smradu pišaćke, ofucani platani, zbogom sirene ambulanti i vatrogasnih vozila – ako su ti panduri za petama, kad ugledaš kružni put moći ćeš da odahneš, otresao si ih se, panduri na bajsu retko idu dalje od kružnog puta – kad prođeš ispod njega moći ćeš da kažeš kako si se provukao kroz iglene uši, tu će početi Istok, bićeš već na Bulevaru Evrope, na putu ka Dunavu, na putu ka pravom Dunavu, ne stanici metroa, nego reci...

I

Balkanike
(Leto)

1

Odiseja počinje u Odesi

Odesa (Ukrajina), 25. jun

Na aerodromu u Odesi samo nas jedan vojnik naoružan bodežom i revolverom podseća da smo sleteli u zemlju zahvaćenu ratom. Odmeravam ga od glave do pete. Drugi put dolazim u Ukrajinu posle Euromajdana i iznova se pitam kako će armija od vojnika u prnjama, opremljenih kako bilo, moći da se brani od Putinove Rusije, treće vojne sile na svetu. Svi muškarci koje srećem u aerodromskom holu pitaju me treba li mi taksi, zato pokazujem veliku kartonsku kutiju koju vučem za sobom i kažem:

– *Velosiped!*

– Šta, jedan Francuz je došao dovdle s biciklom rastavljenim na delove?

– Ali kuda ćete? Do Vladivostoka ili do Sahalina?

– Do Strazbura, gospodo.

– Tek ste promolili nos ovamo, a već idete natrag? Sav taj napor samo da biste se vratili u gnezdo?

– Ne, sav taj napor da bih prošao uz tok Dunava, gospodo.

– Vozićete obrnutim smerom od Napoleona, Hitlera i širenja Evrope, siroti moj prijatelju! I, bogme, imate pravo, kad se ima u vidu kako su se sve te pustolovine završile: smeši vam se Berezina!

Da, hoćemo da pređemo Evropu unatraške, zato smo se iskrkali u ovoj staroj ruskoj, potom sovjetskoj luci čije je avenije pomoću kanapa povlačio jedan Francuz i gde je od ukrajinskog ostao samo pisani jezik, koji se svuda čita, ali nigde ne čuje, pošto svi, naravno, govore ruski. Da, došli smo da se popnemo uz dunavske vode, kao savremeni Argonauti, od delte na Crnom moru do izvora u Crnoj šumi. Vozićemo u smeru suprotnom od glavnih strujanja i od većine ljudi poput nas. Na horizontu nam stoji san iz detinjstva skriven među virtemberškim snegovima i jelama. Ali zasada: pst! Ne dolazi u obzir da otkrijemo šta nas tamo vuče, pošto u jednoj priči o špartanju u kojoj se već naslućuje šta je na početku i na kraju zbilja treba sačuvati malo napetosti.

Vlad me čeka na platou kod aerodromske zgrade. Spuštajući se tokom Dnjepra negde je posejao pumpu, pa nije mogao da napumpa gume. S nekoliko okreta imbusa, za pola sata sklapamo bajseve kao velike aluminijumske lego figure, dok noć pada, neumoljiva, na predgrađe Odese. Potom isprobavamo farove – oni su nam jedina signalna svetla, bez njih bismo završili u crnoj hronici u lokalnim novinama. Tek što smo sišli s glavnog bulevara, tek što smo utonuli u besarabijsku prašinu, prvi psi litalice iskrsavaju iz mraka i kreću da nas ganjaju; oči im blistaju u crnoj crnomorskoj noći, gubica im se peni od besa, izbijaju iz svih slepih ulica, sa svih strana, iz svih jarkova, a nema nikog živog da ih obuzda, nikog da ih opomene; predgrađe Odese spava, mirno, bez uzdisanja, dubokim snom; zato se ja, zaboravljajući na sav antikućeci arsenal koji sam uprtio, povinujem jednom jedinom nagonu: da prebacim na drugi lančanik, veliku šajbnu, kako se kaže, da dam točkovima vetra i zbrišem što brže mogu.

A možda sam pošao u ovu odiseju kroz Evropu kako bih savladao strah od pasa lotalica? Razgovarajte sa svim biciklistima sveta, pitajte ih čega se više boje: zavojitog puta kod Alp d'Ijeza ili oštih krivina na Galibijeu? Paklenih pločnika Severa ili kamenja što leti po vrhu planine Vantu kad duva jak vetar? Magle, hladnoće, snega, žege ili gnojnih čireva koji su Lorana Finjona u julu 1989. koštali pobeđe na Jelisejskim poljima? Pitajte bicikliste šta im od toga zadaje najveći strah. Svi će vam odgovoriti: Ne, najviše se plašimo pasa lotalica, peruanskih pasa lotalica, vidim ih ponovo kako se daju u trk za nama dok se spuštamo niz vulkan Misti ka gradu Arekipi, palestinskih i ruskih pasa lotalica, novosadskih, u Srbiji, što su me uhvatili u sendvič između vojne baze i romskog tabora, jedne letnje noći kad sam se vraćao sa žurke na obali Dunava! Ne znam zašto mi je frka od pasa lotalica. Verovatno zbog nečeg što seže duboko u moje detinjstvo. A opet, nikad me nijedan nije ujeo. Elem, uprtio sam sve neophodno oružje za borbu s tim đavolskim živuljkama: običnu pištaljku da upozorim čobane, ultrazvučnu pištaljku za pse, bocu s komprimovanim vazduhom, koja treba da proizvede obeshrabrujuće šištanje. Rado bih vukljao i bombu sa suzavcem ili biber-sprej, koji se obično prodaje za odbranu protiv mogućih silovatelja, ali ti proizvodi ne smeju da idu ni u prtljažnik ni u kabinu aviona. Zato sam rekao sebi kako ću, u najgorem slučaju, kupiti na plaži u Odesi pištolj

na vodu – biće dovoljno da ga potegnem u pravom trenutku i poprskam četvoronožnog napadača.

Izlazimo na scenu. Stupamo na odesku šahovsku tablu, neki tramvaj klimavo kaska po zardalim šinama iako je kasni sat, upravlja ka nama dva prljavožuta vretena iz farova, štuca poput pijanca, sa svoja dva-tri putnika, i prolazi na milimetar od nas; kad čovek malo prouči stanje šina i spojnica, zapita se kako tramvaj ne izruči sav svoj tovar na pločnik u prvoj krivini; Vlad i ja gledamo oronule firme, napuštene kuće, nakrivljene balkone, izguljene žaluzine što vise oklembesene: nedostajala nam je ta razdrndanost. Zatim dolaze drugi elementi koji su nam jednako nedostajali: pozlaćene kupole crkava, svetlucave na zlatnoj kiši sa zvezdanog neba. I miris memle što se otkriva s dolaskom noći: svu tu Evropu volim, čini se da ne želim više da izađem iz pećine naših predaka. I najzad, pomešan s dahom prohujalih vremena, miris platana, lipa i kestenova – sveg tog drveća s debelim stablima, gustim krošnjama koje se ne orezuju svake srede, kao u Francuskoj, jer valja sakriti bedu. A da i ne pominjemo travu što raste svuda, travu i mahovinu koje ponovo osvajaju grad, polako, mirno, uverene da će jednog dana izaći na kraj s našim glupostima. Posle dve godine života u Srbiji, smucanja po svim nekadašnjim zemljama Istočnog bloka, Francuska, a posebno Pariz – sa izuzetkom Belvila i nekoliko četvrti čija sam imena zaboravio – deluje vam kao ogroman starački dom koji nema klimu: sve je čisto čistijato, samo što je neko zaboravio da uključi ventilator, pa starci riknjavaju čim postane prevruće. Zato toliko volim da dolazim ovamo, u *bardak* istočne Evrope – tu starci takođe riknjavaju, i to mnogo ranije nego kod nas, međutim, niko nije zaboravio klimu, klime ima svuda, bez nje niko ne bi preživeo leto, ne, starci riknjavaju naprosto zato što su previše siromašni, penzija im ne vredi pet para, a pošto pouzdano znaju da ih je ceo svet zaboravio, piju.

Stari piju, a mladi odlaze, potvrđuje nam Anastasija, s kojom se upoznajemo u predvorju hotela „Kalipso“ – sa smeđom svilenkastom kosom, belim lanenim pantalonama, velikim crnim naočarima i osmehom poput ledenog brega, Anastasija, izdanak jedne bugarske porodice, izgleda kao Nana Muskuri, deluje kao da joj je trideset, a nema ni dvadeset, i već osećam kako nam je zavrтела mozak: cele večeri Vlad ne skida pogled s njene guze orinjačke boginje i predlaže joj da se sastanemo sutradan ujutro na vrhu najlepših stepenica na svetu.